

Bili smo
na srečanju
Porabskih
Slovencev
STR. 3
Preveč sem
rada
STR. 6

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 19. septembra 2013 ☀ Leto XXIII, št. 38

Prvi obisk nove slovenske veleposlanice v Porabju

6. septembra se je mudila na prvem uradnem obisku v Porabju nova slovenska veleposlanica mag. Ksenija Škrilec, ki je nekaj dni pred tem nastopila svoj mandat v Budimpešti. Svoj obisk je začela na Gornjem Seniku, kjer se je na sedežu Državne slovenske samouprave pogovarjala s predsednikom in podpredsednico krovne organizacije Matrinom Ropošem in Eriko Koleč Kiss. Obiskala je tudi Dvojezično osnovno šolo Jožefa Košiča, šolo si je ogledala v spremstvu ravnateljice Ildike Dončec Treiber. V Monoštru se je ustavila na uradu okraja, kjer se je pogovarjala z vodjo urada Istvánom Orbánom.

V Slovenskem kulturnem in informativnem centru so jo počakali predsednik druge slovenske krovne organizacije, Zveze Slovencev na Madžarskem, Jože Hirnšek, vodja Razvojne agencije Slovenska krajina Andreja Kovač, predstavniki medijev, med njimi urednica Slovenskih utrinkov Ibolya Dončec, predsednik andovske slovenske samouprave Karel Holec in predsednica sekcije porabske mladine Kluba prekmurških študentov Martina Zakoč, ki so veleposlanici predstavili položaj na raznih področjih življenja, veliko se je slišalo tudi o načrtih. Pomoč za reševanje konkretnega problema je zaprosil predsednik andovske slovenske samouprave, kajti po zadnjem popisu prebivalcev se je v Andovcih opredelilo za Slovence le 29 ljudi, in čeprav pomeni to skoraj 50 odstotkov prebivalstva, nimajo pravice do narodnostnih volitev, ker zakon

Veleposlanica mag. Ksenija Škrilec na pogovorih v Monoštru (na sredini), ob njej pooblaščenica ministrice Dubravka Šekoranja in generalni konzul Dušan Snoj

Veleposlanica se je udeležila tudi Porabskega dneva. Pri slovenski maši v monoštrski baročni cerkvi

določa kot pogoj najmanj 30 ljudi iste narodnosti.

Veleposlanica mag. Ksenija Škrilec je sprejela tudi slovensko govoreče porabske župane, Valerijo Rogan iz Sakalovec in Gaborja Ropoša z Gornjega Senika. Z monoštrskim županom Gaborjem Huszárjem se je pogovarjala v okviru delovne večerje.

»Veleposlaništvo je kot institucija in kot predstavništvo Slovenije na Madžarskem prva inštanca, ki vodi dialog z odločevalci te države. To je tista zaslonba, ki jo bo manjšina zmeraj imela, na katero lahko računa pri odločanju o svoji prihodnosti, pri kateri je veliko odvisno od same manjšine. Ampak tudi pri dialogu, pri idejah in povezovanju s Slovenijo smo lahko zraven in lahko skupaj pridemo do novih idej in do boljših rešitev,« je povedala nova veleposlanica po pogovorih in je dodala, da je v pogovorih bilo zaznati veliko optimizma. »Slišala sem o mnogih napredkih in korakih naprej ter tudi načrtih. Izredno me veseli, da se je začela tudi mlada generacija povezovati, sodelovati s svojimi vrstniki iz Prekmurja«, je izpostavila Ksenija Škrilec, ki je prepričana, da je prihodnost na mladih, zato je treba čimveč delati z najmlajšimi, toda pri tem delu smo lahko uspešni, če se povežejo vse generacije.

Veleposlanica mag. Ksenija Škrilec je preživela tudi naslednji dan v Porabju, udeležila se je Porabskega dneva in Svetovnega festivala praznega krompirja.

Marijana Sukič

FOTOGRAFIJE NA VSAKEM KORAKU DANAŠNJEGA ČASA

Danes, ko likovno ustvarjanje pogosto izstopa iz klasičnih okvirjev in sega v najnovejše tehnološke in medijske inovativne sfere, je v tradicionalno likovno dogajanje vstopila še fotografija, ki je bolj kot kateri drug medij zaznamovala prejšnje stoletje. Prvotno se je nanjo gledalo zviška in se jo obravnavalo le kot tehnični izum, vendar je v marsičem presešla svoj prvotni namen in se povzpela celo do samega vrhunca umetnosti.

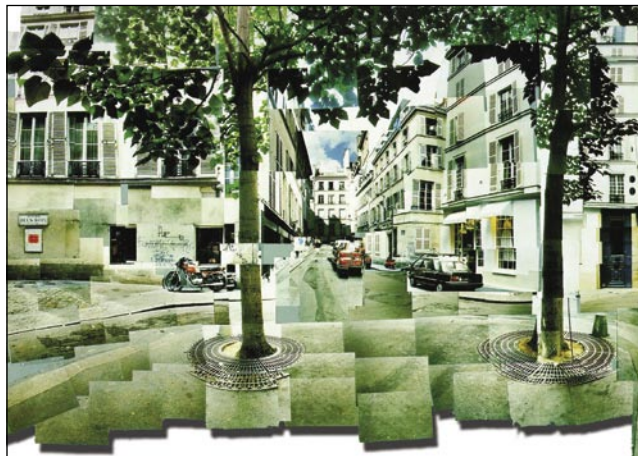
Fotografija se je aktivno pričela razvijati v prvi polovici 19. stoletja, iz odkritij nekdanjega Napoleonovega vojaka in litografa *Josepha Niecephora Niépcea (1765-1833)*. Okoli leta 1824 je namreč izumil prvi fotografski postopek, ki ga je poimenoval *heliografija*, kar pomeni *sončna risba*. Prvo trajno fotografijo z naslovom *»Pogled z okna La Gras pri Saint-Loup-de-Varennnes«* pa je posnel leta 1827. To je bila hkrati tudi prva fotografija. Njen pozitiv pa je bil unikat.

Fotograf *Louis Jacques M. Daguerre (1787-1851)* je ta izum kmalu izpopolnil. Eksperimentalni je s *camero obscuro* (lat. temna soba), ki je sicer predhodnica sodobnega fotoaparata in iskal možnosti, kako čim hitreje priti do slike. Leta 1838 je izumil t. i. *dagerotipijo*. Slovesna razglasitev te nove tehnike je bila 19. avgusta leta 1839 in velja danes za rojstni datum fotografije. Potekala je na skupni seji francoske Akademije znanosti in Akademije lepe umetnosti. Francoska vlada je odkupila Daguerrov izum ter ga brezplačno podarila na voljo svetovni javnosti. Temu dogodku pa je vse do danes sledila dolga in bogata zgodovina ustvarjanja fotografije.

Vsekakor velja prav tako omeniti slovenskega fotografa, Janeza Puharja (1814 - 1864), iz Kranja. Leta 1842 je Puhar izumil fotografijo na steklo, ki jo je poimenoval *»hyalotipija«* (slika na steklu) ali *»svetloptis«*.

Njemu v čast imenujemo danes njegove fotografije *puharotipije*. Puhar je kljub svoji veliki nadarjenosti za naravoslovje in umetnost bil na materino željo posvečen v duhovniški poklic. Leta 1842 je izumil lasten izviren postopek fotografiranja na steklo in poročilo o novem izumu tudi objavil.

Tako je deset let kasneje zaradi svojega odkritja postal častni član francoske *»Académie nationale agricole, manufacturiere et commerciale«*, s katero mu je ustanova priznala odkritje fotografije na steklo in ga imenovala za *»Inventeur de la photographie sur verre«* - izumitelja fotografije na steklo. Prejel je diplomu, ki je shranjena v Narodnem muzeju Slovenije v Ljubljani. Zgodovinar Jurij Jarc je takrat o Janezu Puharju zapisal: *»Zdaj častiti gospod še vedno eksperimentira, veliko ima spet noviga, samo škoda, da noče objaviti svojih čudovitih iznajdb«*. Poudaril je prav tako, da Puharja

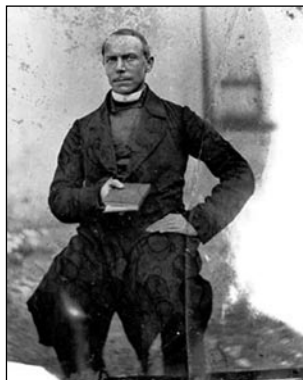

Fotomontaža

častijo na Dunaju, v Londonu, v Parizu in v New Yorku ter da dobiva številna priznanja in darila.

Fotografija je nedvomno del umetnosti. To je tehnika, ki se je v 19. stoletju izredno priljubila mnogim umetnikom ter amaterjem in je postala zelo močna v eksperimentiranju likovne umetnosti. Najprej so jo uporabljali zgolj za slikarske predloge in skice (npr. impresionisti). S čedalje večjimi

tehničnimi izpopolnitvami pa je poskušala doseči podobne učinke kot portretno in krajinsko slikarstvo. Veliko bi še bilo mogoče govoriti o zgodovini fotografije, a naj le poudarim, da je v sodobnem svetu možno zaznati številne medsebojne

Janez Puhar

vplive mešanih tehnik med fotografijo in ostalimi, predvsem modernimi likovnimi tehnikami; npr. v fotorealizmu, v happeningu, v konceptualni umetnosti ter v vključitvi filma in televizije v umetniška dela. Spretnost uporabe kamere je

ena izmed človekovih prioritet. Večkrat je o določeni sceni lažje nekaj napisati - denimo o karakterju svetlobe, zornih kotih, nastopajočih, kot pa narediti neko zares dobro sceno o tem. Kar pa se tiče *umetniške fotografije*, ki se že kar precej časa uveljavlja v svetu - v tem primeru gre za fotografijo, ki je ne naredi »navadni« fotograf, ampak profesionallec, ki je ne samo poučen, temveč tudi talentiran za nastanek umetni-

ške fotografije. Za slednjo pa so zelo pomembni tudi kvalitetni fotoaparati.

Fotografija je s kadriranjem, ostrino in zabrisanostjo, z omejevanjem prostora, kot že rečeno velikokrat vplivala na delo slikarjev. Impresionistoma *Degasu in Toulousu-Lautrecu* je pomagala pri ugotavljanju, kako je sestavljen gib. To je še posebej izrazito pri upodabljanju njihovih plesalcev, konjev in portretov. Možnosti, da se gib ustavi in zajame trenutek in da je edini material izražanja svetloba - to so bili nemalokrat temelji razprav o zaznavanju vidnega ter o analizi vidnega. Fotografije so v stanovanjih ter v javnih zgradbah v današnjih dneh nekaj povsem običajnega. Z njimi se srečujemo tako rekoč na vsakem koraku. Doma imamo na ogled predvsem tiste, ki nam pričarajo spomine na določene dogodke iz preteklosti: na potovanja, na doseganja priznanj, na srečevanja z nam pomembnimi ljudmi in podobno. Temu primerno ali nastavimo v prostore. Večinoma se v dnevnih sobah in na stopniščih srečujemo z bolj umetniškimi fotografijami, v spalnicah z bolj osebnimi, na pisalnih mizah pa imamo radi fotografije svojih najdražjih. Seveda pa ni pravila za to. Fotografije radi odenemo tudi v primerne okvirje, ki jih po barvi in obliki izberemo po lastni presoji. Načeloma opremimo sliko s pestrim motivom z nevpadljivim okvirjem ali pa ravno obratno.

Fotografije nam tematsko vedno nekaj sporočajo. Še posebej umetniške fotografije, ki so na določeni noti bolj izrazne ter izražajo čustva in lepoto že same v sebi. Oko opazovalca mora to zaznati, notranjost pa začutiti. Znani *Life-ov* fotograf John Loengard je nekoč zapisal: *»Svojim učencem velikokrat zadam nalogo, da poslikajo nekoga, ki ga imajo radi. Preprosto zato,*

da je njihov objekt oseba, do katere gojijo čustva in v njej ne vidijo samo modela, predmeta, oblike ali ideje. Na ta način lahko ocenjujejo fotografijo ne samo po tehnični plati, temveč lahko hitro ugotovijo, če odraža tudi njihova čustva... Šele takrat lahko uporabimo besedo »čarobno«, ko nam je v fotografijo uspelo ujeti in kot s tanko nitko vtakati naše občutke, pomešane z lepoto in kančkom skrivnostnosti.«

Radi se ustavljam ob portretnih fotografijah. Ljudje imamo namreč pogosto navado, da jih opazujemo in o njih razmišljamo. Prav tako imamo radi posnetke vode, ki že od nekdaj buri človeško domišljijo. Pognarja tok življenja, včasih miren, drugič buren. Tudi drevesa že od nekdaj spadajo med priljubljene fotografske motive. Zanimivo jih je opazovati, v kakšnih oblikah, letnih časih in zgodbah se pojavljajo na fotografijah. Prav tako je s posnetki mest, živali, interierjev in še česa. Naših popotovanj si enostavno ne znamo predstavljati brez posnetkov vsega doživetega. Fotoaparat je sopotnik slehernega popotnika. Pa tudi, če gremo samo od doma do mesta in nazaj. Nikoli ne vemo, kakšen prizor nas lahko presenet na poti in naslednji dan ga že imamo tehnično obdelanega.

Fotografija nas vedno na nekaj spominja. Lahko nam daje občutek neskončnosti prostora in časa. Ali pa prav nasprotno. Nemalokrat je te pojave težko zabeležiti na papir. Pa vendar v umetnosti to nenehno počnemo. Vendar je v fotografiranju še neka druga plat sveta, ki pa jo k predstavitvi prispeva fotograf sam: to je njegova slutnja tako rekoč nevidnega, nedosegljivega, kjer se vedno nekaj prikazuje in dokazuje; del tega pa se izmika ter izginja in ostane za vedno neizrečen.

Mojca Polona Vaupotič

Bili smo na srečanju Porabskih Slovencev

Že duga lejšta pripravljata Zveza Slovencev na Madžarskem in Državna slovenska samouprava tau prireditiv. Za nas Porabske Slovence, steri živemo v Budimpešti, je splo dobro, ka leko demo vküper domau v rojstni kraj.

Na varaškom srečanju Peštarge med drugimi Slovenci

Tüdi letos smo se od Slovenskoga društva v Budimpešti zglasili na tau prireditiv, leko povemo, za nas svetek, kak vsakšo leto, in smo se pelali s

šemi stoli in se je pogovarjala z nami, pitala nas je, ka vse delamo. Bili smo počaščeni, da se je zanimala za našo društvo. Popodneva so nas pelali v Avstrijo na Šlösli, tak smo mi doma prajli taumi brejgi, pa smo poglednili spomenik

monoštrske bitke (szentgott-hárdi csata). Toga so postavili za tri stau lejt po tej bitki, stera je bila 1664. leta. Bitka je pa bila v dolini pri Rabi. Pa

Veselo je bilo na prijateljskom srečanju

posebnim avtobusom. Te svetek je bijo organiziran letos v Varaša, organizirala ga je Zveza Slovencev. Začno se je s slovensko sveto mešo, potem s kulturnim programom. Letos pa je bilau nika drugoga kak do tega mau. Krumčini festival je tüdi bijo. Na prireditvi so bili velki ljudje tüdi tak z Vogrskoga kak iz Slovenije. Iz Slovenije je bila ministrica za Slovence v zamejstvu in po sveti Tina Komel. Gospa ministrica je prišla tüdi k na-

tak vsakši vej, da mi Porabski Slovenci dosta pripovedk mamu od tej turški časov. Gda smo nazaj prišli, smo nistrni malo plesali, v osmoj vöri smo se pa napautili na Gorenji Senik. Tam smo v enom panziona spali pa se v nedelo pelali v Slovenijo. V Maribor pa v Rače. V Maribori smo že gnauk bili pred več lejšti, a ništrni od nas, steri so šče takrat nej odli v društvo, nejso bili pa mladi iz Mladinske sekcije tüdi nej. Maribor smo si po-

glednili z malim cugom. Bili smo v frančiškanski cerkvi, gde je župnija B.D. Marije. Najlepše nam se je vidlo pri Dravi, tam gde je stari varaš. Tü je prej več stau lejt stari trst. Tü na enom mausti je prej stau Sándor Petöfi, gda je pred revolucijov išo domau iz Avstrije leta 1848. pa je eden püšau rauž lüčo notri v Dravo, valas poslo, da dé domau v domovino. Od toga je napiso pesem A Drávánal/Ob Dravi. Ta pesem ima več prevodov v slovenski književnosti.

Po ogledi Maribora smo se pelali na Pohorje. Tej eni, steri nejso se bojali, so se gor pelali z gondolo. Tam vrkar je bijo čudoviten razgled na Maribor pa okolico.

Naša zadnja postaja je bila popodneva v Račaj. Tau je za Mariborom ena velka občina. Iz te občine so bili ljudski pevci pri nas na našom pikniku v juniuša. Oni so nas pozvali nazaj. Ta ves ma sploj lejpi, obnovleni grad, steroga so gda svejta meli Avstrijci. Tü so nas čakali pevci z voditeljico Majdo Vake in pozdravili. Pokazali so nam grad, notri je muzej, v baročni dvorani so civilne poroke (z d a v a n j a), v kapelici pa cerkvene. Tü majo mesto za vaje pevci. Sploj lepau so nas pogostili, bila je pogrnjena miza, sto. Telko dobrot so nam pripravili - do manjo šonko, klobase, zaseko, fajm ruženi krü, dosti pokaraja. Samo smo gledali, kak če bi na gostüvanje prišli. Nazdravili smo pa z vinom iz goric Majde. Bilo je zelo prijetno, peli smo, gnauk oni, gnauk mi, pa vküper tó. Nisterni so šče Rozinko zablesali. Tak so nas gora prijali,

prej mi tüdi nji v Budimpešti. Tak vejte, kak je, kak nas v Sloveniji sprejemajo, tau mi nikdar ne moremo nazaj vrniti. Pozdrav nam je poslau tüdi župan, ker je bijo na neki pomembni prireditvi, gdej je bijo pokrovitelj in je mogo tam biti. Splo dobro smo se počütüli in smo probali se lepau zavaliti za to gostoljub-

V Maribori čakamo na naš autobus, ka bi se pelali na Pohorje

nost. Njihovo skupino Taščico smo pa pozvali v Budimpešto za 12. oktober, ker našo društvo takrat ma Slovenski den pa šče pridejo Novomeščani, Društvo Mavrica. Tak ka se

Zveze, tak s strani Društva praženega krompirja. Za nas, za Slovence iz Budimpešte, je bilau nika posebnega. Nej samo tau, da demo domau v Porabje, v rojstno krajino, liki

Na dvauri grada vsi vküper z gostitelji

pa vidimo. Lepa so taka prijateljstva, tako sodelovanje, saj vse to nam pomaga odražati slovenski materni jezik, slovensko identiteto. Kesno večer po edenajstoj vöri smo se pripelali nazaj v Budimpešto. Splo lejpa dva

ka se leko srečamo s starši, brati, sestrami, znanci, sosedi, prijatelji - in se pogovarjamo v slovenskom maternom jeziki in vse to nam pomaga, aj šče malo zdržimo, aj ostanemo Slovenci.

Irena Pavlič

OD SLOVENIJE...

Dve banki gresta v likvidacijo

Banka Slovenije se je odločila za nadzorovano likvidacijo Probanke in Factor banke, je sporočil guverner Banke Slovenije Boštjan Jazbec. Med razlogi za likvidacijo obeh bank je Jazbec izpostavil neizpolnjevanje pogojev kapitalne ustreznosti, dolgotrajen postopek dokapitalizacije in šibko likvidnost, ki se je poslabševala. Namen likvidacije pa sta po njegovih besedah krepitev finančne stabilnosti v preostanku bančno-finančnega sektorja in zaščita vseh varčevalcev v bančnem sistemu. Gre sicer za prvi korak h krepitvi stabilnosti v slovenskem bančnem sistemu, je pojasnil Jazbec.

Kot je še dejal Jazbec, želijo s tem ukrepom preprečiti dvig depozitov na drugih bankah. Nadaljnje delo omenjenih bank bi namreč po njegovih besedah bistveno vplivalo na zmanjšanje finančne stabilnosti v slovenskem bančnem sistemu.

Država je obema bankama izdala poročila za zagotavljanje likvidnosti, in sicer Probanki 490 milijonov evrov, Factor banki pa 540 milijonov evrov. Vsi varčevalci, tako fizične osebe kot podjetja, bodo v celoti poplačani. Obe banki bosta dobili izredni upravi, katerih predsedniki bodo tujci z izkušnjami iz tujine. V Probanki bo tako predsednik uprave Imre Balogh (Madžarska), v Factor banki pa Klaus Schuster (Avstrija).

Denar za urejanje vojnih grobišč zagotovljen

Vladna komisija za reševanje vprašanj vojnih grobišč je vlado pozvala, naj izpolni mednarodne obveznosti in poskrbi za urejanje vojnih grobišč. Ministrstvo za delo se je zato odzvalo in navedlo, da je v letošnjem letu v proračunu po podatkih ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zagotovljenih 527.482 evrov, za leto 2014 je predlaganih 817.500 evrov in za leto 2015 717.500 evrov. Za urejanje vojnih grobišč - med projekti je navedena sanacija rudnika sv. Barbare v Hudi jami, pa tudi urejanje posmrtnih ostankov v 17 kraških jamah po vsej Sloveniji - bo Slovenija tako v prihodnjih dveh letih namenila dobrih 1,34 milijona evrov.

Srečali smo se, zmejs so pa

Tistoga zranka, 7. septembra je človek nej spozno plac pred baročnov cerkvov v Monoštri. Z veuki busov (zveškoga iz Slovenije) je

Sveto mešo v varaškej baročnoj cerkvi je darüval gospod Lojze Kozar

šlau pravo maurdje lüstva. Edni so nosili veuke ponvi, drügi laboške, tretji veuke kijauke, najbolje krepki moški pa so v kusti žaklaj na plečaj prinašali krumpke, lük pa vsefelé drügo gesti. Vsi zamaj so se nalečüvali na 13. Svetovni festival rejstani v našom Varaši, na gnaki den kak jubilejni Porabski dan.

V zadnji lejtaj je šega, ka edno leto organizera Državna slovenska samuprava Državno srečanje Porabski Slovincov, vsikšo drügo leto pa Slovenska zveza Porabski den. Na vsikšom od tej programov je glavni ciu, ka aj bi se leko srečali do-

Varaška cerkev je rejdko tak puna, kak je bila na tau soboto

manji Porabski Slovinci pa njini slovenski padaške pa žlata iz cejle Madžarske pa tihinski rosagov. Tak pridejo v rojstno krajino donk gnauk na leto na priliko Slovinci z Mosonmagyaróvára, Pešta ali Sombotela.

Šega je tau tó, ka se takši programi vsikdar začnejo s slovenskov svetov mešov. V sploj punoj, veu-

koj monoštrskoj cerkvi so mešo darüvali dober padaš Porabski Slovincov, gospaud dekan *Lojze Kozar mlajši*. V svojoj predgi v

domanjoj rejči so gučali o literaj v abeceni, štere so povezane z vöro. Litera »D« prej znamenüje *düšo*, štero na cejlom svejti od vsej stvarin samo človek má. Zatok more na njau skrb meti, ka aj bi se zvüličau v vökivečni žitek. Po gospaudi Kozari »E« znamenüje *evangelij*, Ježušovo rejč. V grčkom geziki tau znamenüje 'veselo novico', pa če rejsan tau dosta lüdi čüje, ne stau-pijo vsi na žmetno Ježušovo paut. O rejči s slejdnjo litero so gospaud dekan gučali o *pápi Frančiški*, šteri so prosili lüstvo s cejloga svetá, aj se na tisti den postijo, pa molijo za mér po svejti. Sveto mešo je

festivali cuj predstavniki Porabski Slovincov ranč tak, tam so se zgučali za letošnji program. V centri Monoštra se je zbralo več kak štirideset skupin, največ iz Slovenije (zveškoga s Štajerske pa Prekmurja, depa smo najšli ekipe s Primorske, Notranjske, Dolenjske pa Ljubljane tó), med flajsnimi küjari pa so nej falili Madžari, Avstrijci pa Nemci. Če je stoj z oprejtimi očami odo, je leko srečo rejstare iz Švedske, z vikingovimi klabüki pa eške univerzitetne profesore ranč tak. Med cerkvov pa gledališčom so organizatorge postavili veuki šator. Najgir lüstvo je leko vidlo pa čülo eden takši ansambel, šteroga člani

igrajo na z rokami napravlenimi lesenimi muzičnimi škeri. Tau so »alpski rogovi«, šteri so skoro kak lesene tarbunte. Navzauče goste

sti Slovincov. Identiteta ne pride prej samo z gezika, liki s kulinarike tó. Tak brodijo, ka je prvi recept za takše krumpke napiso ranč tak Slovenec. Navzauče je pozdravo eške župan mesta Monošter *Gá-*

Navzauče na Porabskom dnevi je pozdravila Tina Komel, ministrica za Slovincove

bor Huszár, člani krumplovega društva pa so zaspejali »himno rejstanoga krumplina«.

Do tistoga časa je bilau vanej na

Priznanje »Za Porabje« je dobila Gyöngyi Bajzek, sekretarka Slovenske zveze

krumplovega festivala je pozdravo predsednik Zveze Slovincov na Madžarskem *Jože Hirnök*, šteri se je spomino na mlašča lejta pred 50 lejtami, gda so zveškoga tak ali tak samo krumpke geli. Predsednica Društva za priznanje rejstani krumplinov *Evgenija Lazarini* je povödala, ka je leta 1767 cesarica Marija Terezija naprejšpisala, ka morejo saditi krumpke, pa tak je menje lüstva lačno bilau. Pri društvu prej brodijo, ka je rejstan krumpič prišo s slovenske zemlé, pa bi mogo gratati nacionalno ge-

placi že sploj veselo. Küjarge so svoje krumpke začnili že zrankoma pucati, flajsnene ženske pa moške roké so rezale lük. Dosta gostov je na svoji busaj pripelalo goslaré, kama koli smo šli, so podje veselo igrali, najbolje slovenske naute. Pri ednom od stolov je leko vsikši daubo mali paperni talejr, pa začno kauli titi po skupinaj. Zrejstali so več kak dvejt toni krumplov, depa najmenje na tresti féle načinov. (Vsi küjarge so prišli na svojo ceringo, cüjvalon pa paut so si sami plačali.) Če je

denili krumplinge

stoj flajsen biu, je leko na malom talejri zbrau krumple s šunkov, špekcom, gobami ali papriko. Vogrski »tócsi«-nge so to nej falili. V ednoj vöri so se začnili uradni programi Porabskoga dneva. Navzauči so bili ministrica za Sloven-

rodnosti na grajnci sta bogastvo za Madžarsko pa Slovenijo, tak sta dva rosaga bole povezaniva. Urad Vlade RS za Slovence de eške dale pomago Porabji, na priliko na mešanoj komisiji za en malo. Sodelavec madžarskoga ministrstva An-

članica gledališke držine Nindrik indrik, vodila mladinsko društvo, urejala Porabski kalendar. Od 2004 je sodelavka Zveze Slovencev na Madžarskem.

Če rejsan je v veukom šatori sploj dosta lüstva bilau, nej so vsi najgir bili na kulturni program, zavolo toga se je dostakrat vse nej čülo.

krumplovim gostüvanjom – druöko leto držali svetovni festival. Zadvečerka je čakalo goste Porabskoga dneva eške dosta programov: leko so gorpoiskali slovenski

V kulturnom programi so spejali Ljudski pevci ZS z Gorenjoga Senika

ce v zamejstvu in po svetu Tina Komel, veleposlanica RS v Budimpešti Ksenija Škrilec, pooblaščenica ministrica na veleposlaništvu RS Dubravka Šekoranja, vodja Okrajnega urada Monošter István Orbán, vodja oddelka na Ministrstvu za človeške vire (Emmi) András Bertalan Székely in

drás Bertalan Székely je gučo od toga, ka se z dvöma manjšinama spravla že 30 lejt, pa edna manjšina na svejti ne more gorostati brezi kulture. Morajo se prilagoditi, depa sebé gordržati tö, slovenska pa madžarska kultura leko v ednom človeki vküper živita.

Na svetešnjom programi so prej-

Plac pred varaško cerkvijo je biu nabito puni

predsednik Državne slovenske samouprave Martin Ropos.

Predsednik Slovenske zveze Jože Hirnök je v svetešnjom guči pravo, ka če rejsan Porabski Slovenci živejo na grajnci s Slovenijov, se morejo vsikši den bole trüditü za svojo identiteto. Zavalo se je za finančno pa moralno pomauč matične domovine, brezi šteri bi rezultatov v slejdnji 20 lejtaj nej bilau. Slovenska ministrica Tina Komel je vöpostavila, ka Slovence povezujejo gezik, kultura, depa tradicionalno gesti tö. Bejdvej na-

dali dve priznanji »Za Porabje«. Strina Ilonka Braunstein z Gorenjoga Sinika so vesela ženska pa so bili vsikdar pripravleni pomagati, smo čüli. Mlajšam so dostikrat nutpokazali, kak se peče krü pa vrtanek, če se pa je stoj sto navčiti rediti cejkar, se je tö leko batrivno obrno na strino Ilonko. Druögo priznanje je dobila sekretarka Slovenske zveze Gyöngyi Bajzek. Dvajsti lejt speja v siničkom mešanom zbori, v folklornoj skupini je dosta cajta plesala, zdaj je pa njina mentorica. Bila je

Mladi folkloristi ZS z Gorenjoga Senika so zaplesali porabske pleses, stere je na oder postavio Mirko Ramovž

Donk pa je veselo igralo Godbeno društvo »Mužika« z Boršta, šteri s »pleh bando« gordržijo tradicijo izpred 100 lejt, z narodnimi pa zimzelenimi pesmimi. Lepau so špilali tamburaške s Črešnjevco tö, šteri ranč tak skrb majo na štajersko muzično erbo. Vidli pa čüli smo leko dve domanji skupi-

muzej ali bližanje Maudince v Avstriji, leko so si poglednili fotografije pa malane kejpe, bila pa je mogaučnost za poslušanje predavanja od zvezd, štere so si leko najbolje najgir lidgé z daljnogledom v kmici pogledali tö.

Domanje madžarsko kulturno društvo je v šatori držalo kračiši

Na muziko ansambla Horizont so se veselo vrteli vsi, steri so vözdržali do večera

ni ranč tak, Ljudski pevci z Gorenjoga Sinika so malo nutpokazali, kakše pesmi do spejali na svojom nauvom CD-ni, pri folklornoj skupini s Sinika pa smo se leko veselili mladim obrazom med plescami.

Gda je krumplov sfälilo, so se küjarge vanej sploj brž spakivali. Zastalo festivala pa društva, na šterom vidimo koloradski hrošč (krumplibogár), so domanji gostiteli prejkдали organizatorom z Gorenje vasi, gde do – vküper s 1.

vogrski program, po tistom pa se je začnila veselica s skupino Horizont. Slovenci s Porabja, Madžarske in Slovenije so plesali tačas, ka so prekmurski goslarje igrali.

(Logo za Porabski den je namalala Marija Kozar. Program so finančno pomagali Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, Ljubljana, Javni sklad za kulturne dejavnosti, Ljubljana, pa Ministrstvo za človeške vire, Budimpešta.)

... DO MADŽARSKE

Romski raziskovalni center v Budimpešti

V Budimpešti je začel delovati Romski raziskovalni center, naloga katerega bo analiza splošnega položaja Romov na Madžarskem, artikulacija političnih ciljev, s katerimi se lahko izboljša njihov položaj, priprava ekspertiz in analiz o učinkoviti uporabi javnih virov. Po mnenju predstavnika vlade je sedanja vlada naredila več za izboljšanje položaja Romov kot vse prejšnje vlade skupaj. Kot dobro prakso je naštel nekaj projektov iz evropskih virov, med njimi program za zaposlovanje romskih žena oz. za odpravo posebnih romskih zaselkov.

Florián Farkas, predsednik Državne romske samouprave in poslanec v parlamentu, je izpostavil, da ima Evropa narobe predstavo o romski politiki madžarske vlade in ji očita rasizem, kajti Romi na Madžarskem imajo zakonito zastopstvo, vlada pa ima razvito romsko politiko in razvojne programe v interesu uresničevanja le-te.

Romski raziskovalni center ima 11 sodelavcev, njihovo zaposlovanje zagotavljajo unijski finančni viri.

Narodnostni dan v Szombathelyu

Narodnostne samouprave (slovenska, nemška, hrvaška in romska) mesta Szombathely in narodnostna kulturna društva pripravljajo v soboto, 21. septembra v sombotelskem škanznu Narodnostni dan. Glavni organizator letošnje prireditve, na kateri nastopajo kulturne skupine vseh štirih narodnosti, sta slovenska samouprava in Slovensko kulturno društvo Avgust Pavel. Kulturni program se bo začel ob 15. uri, po nastopih čakajo obiskovalce ljudski obrtniki posameznih narodnosti.

-dm-

Preveč sem rada

Letos na Porabskom dnevi je priznanje »Za Porabje« dobila tetica Ilonka Braunštein z Gorejnjoga Senika. Njau že vsi dobro poznamo, zato ka je vsigdar vesela pa dobro volau ma, če že ranč nej tak mlada. Tak je tau bilau, gda je krüj ali vrtanek trbelo pečti ali če smo cejkre prosili od nje. Njej se je nikdar nej trbelo moliti, ona tau vsigdar z veseljem spekla ali napravlja. Zvün tauga je še dosta delavnic vodila, gde so se mladi leko navčili, kak se krüj peče ali kak se cejkri delajo. Pomagala je nam pri tejm tö, da smo pri njej v künji slikali za prvo stran Porabskoga kalendara za leto 2010. Tak mislim, tetica Ilonka so si tau priznanje že staukrat zaslužili, pa v tejm sem tö gvüšen, dočas do ladali, do pomagali nam, aj se ne pozabi, kak se porabski krü pa vrtanek peče ali kak se dela cejker.

- *Tetica Ilonka, ka ste čütili, gda ste zvedli, ka letos vi dobite priznanje »Za Porabje«?*

Gda mi je Gyöngyika telefonerala, ka ge tau dobim, nejsem znala, če mo djaukala ali mo spejvala. Dapa tašo veseldje sem mejla, ka tau ge tapovedati ne morem. Skuze so mi pa samo tak letele, ka eške sem ge tau preživela, ka sem ge tau dobila. Tak brodim, ka sem venek kaj včiniła za tau priznanje, ka ovak bi mi venek nej dali. Zato ka name, če so kaj prosili, ge sem vse naredla.

- *Odkec mate vi telko mauči, ka krüj pečete pa cejkre pletete, zato ka tau kak vejmo, je nej leko delo?*

»Ge tau rada delam, pa tau sem ge v cejlom življenji vsigdar delala. Cejkre pletti sem sama od sebe gorprišla, kak se tau dela. Krüj smo pa sprvoga, gda sem eške tak mala bila, smo materi vcujpomagali, pa tak sem se te navčila. Ge sem najslejdnja bila od edenajset decé, pa gda je mati več nej ladala mejsiti testau, te

sem že ge mogla tau delati.«

- *Vi ste vsigdar doma pekli krüj?*

»Mi smo doma krü vsikši dva kedna pekli, tak po osem kolačov, pa smo ga te v klejti v krüšnjeki meli. Te krü je dugo tastau, zato ka je rženi biu, dapa bilau, ka je prvin sfaliu, zato ka nas je dosta bilau. Če so eške zmejs bile kakšne pogäče ali kakšno drügo testau, te zato nej, vej pa gda smo tak

Ilonka Braunštein s predsednikom Slovenske zveze Jožetom Hirnškom

vküpstanili, pri nas se je eden kolač tak nagnauk dojšo.«

- *Vij ste vsigdar domanji krüj meli doma ali ste v bauti zmejs kaj tö kipüvali?*

Gda sem sé v tau kučo prišla, te sem eške tö pekla, samo te sem enjala, gda je moja družina že krajodišla, zato ka za enga kolača volo nej vrejdo peč küriti. En čas sem te nej pekla, pa te gda sta me zmejs kaj Državna samouprava pa Zveza prosile, te sem pa začnila pečti krüj. Zdaj pa že večkrat dem dola v Küharjevo spominsko ižo pa tam mladim nutpokažem, kak se krü dela.

- *Tau povejte meni, kak se dober krüj dela?*

Najbola je tau važno, ka ednoga nüceš, ka te briše, gda testau mejsiš, zato ka tau je žmetno delo. Tau, ka je vcujvalaun, tau se že samo od sebe pokaže, tau že človek zna, gda tak dosta krüja speče kak ge. Če je trdo testau, te malo vode deješ nut, zato ka te lažej delaš, sau pa že ge tak na par-

giške znam. Če šest kolačov pečem, te šestkrat vzemem, pa tisto mora dojditi, meni več nišo mero nej trbej.«

- *Cejkre eške gnesden pletete?*

»Pletem, če mam lopinje, gnesden je tak tau najbola težko sprajti, zato ka nega kukrce. Če ovak že ne morem sprajti, te dostakrat mi iz Slovenije prinesejo pa te tak leko pletem.«

- *Eden cejker splesti je zato nej malo delo?*

»Nej, zato ka v zimi ka drügo leko delaš, gda si cejli den doma. Vejš, kak sem ge nau- ra, gda ga začnam pletti, te že tak nagnauk škem zgotoviti v njim.«

- *Kak dugo pletete eden cejker?*

»Tri dni trbej, zato ka den nauč ne moreš samo tau delati. Dapa tau tö nej vseeno, če je mali ali vólki, k malomi nje časa trbej, k velkomi več. Ge sem fejst aklava na cejker, ge bola enga menje splettem, dapa tisti aj lejpi baude.«

- *Tak mislim, eden cejkar se nikdar ne spleče, če bi vse vküpzračunali, ka dela ste meli. Za telko ga ne more odati.*

»Karči, če tau ,š računno, te se ti nikdar nika ne spleče, pa nej samo cejkre pletti. Gda sem mlejko nosila, če bi ge računala, ka sem dogila, krave polagala pa tanüt nesla, te je mlejko cejlak za šenki bilau, ranč tak je tau s cejkrom tö.

Gda delaš, te nika moreš pozabiti, dapa če si zdrav, te leko bar delaš, tau nikdar ne pozabi.«

- *Par lidi eške zna krüj pečti pa cejkre pletti, dapa malo je tisti, šteri tau znanje prejk dajo mladim. Tak mislim, tau trbej najbola ceniti, ka se vi trüдите na tejm.*

»Ge sem rada, če se za menov stoj vči, pa tau je dobro, ka je leko navčim, zaka bi je pa nej včila. Ge sem se tau tö od starišov pa od starejši navčila, zaka bi zdaj tak nevoškena bila, ka bi tau s seuv v grob odnesla. Ge sem spoj rada, gda me tak mladi vcujvzemejo, zato ka te sem ge tö mlada, pa tašoga reda vse brige pozabim.«

- *Kak tau, ka ste vi vsigdar tak koražni?*

»Mi smo prvin tak štirge, pet vküpstaupili, gda smo eške mladi bili, pa vejš, ka tam bilau? Tak smo spejvali pa plesali, ka se je vse prašilo. Vejš ka, te je preveč veselo bilau, pa tau je pri meni eške do gnesden tak. Zaka bi vsigdar samo brigo mejla v glavej pa tak na kiselo gledala, od tauga baukše nede. Če se pa veseliš, te brige tö bola tapozabiš. Nej tak? Ge sem eške par lejt nazaj odla v Sombotel na slovenski ples, pa vejš, kak dobro je bilau tam meni, kak sem vsigdar koražna bila. Na slovenski ples v Sombotel vsikšo paut od mene nesejo cejkre za tombolo, zdaj že več kak deset lejt.«

- *Gda pa spejvate, če ste vsigdar sami doma?*

»Ge poslušam radio Monošter pa gda tam spejvajo, te

ge z njimi vret spejvam, eške dobro, ka tau niške ne vidi pa ne čüje, ka bi si mislili, ka tauj nika fali. Tau istina, ka ge edno bajo zato mam, več güčim, kak liki stoj pita.«

- *Čakali ste že tisto soboto, gda so vam prejk dali priznanje?*

»Tak sem žmetno čakala, aj bi že samo brž bilau, že sem üša bila kak mali mlajši. Gda sem pa že paulek bila, te sem pa tau želejla, aj kak najprvin prejk pridem tauga, zato ka sem se bojala malo. Gda sem gor na odri stala, tam so moje skonzke že začnile malo kipati, dapa rejsan preveč rada sem bila.«

- *Ka ste čütili, gda ste na odri stali pa vas telko lidi gledalo?*

»Vejš ka, kak če bi me elektri- ka trausila, tak sem trpetala kak šiba na vodej. Znaš, ka je tau. Tau tapovedati ne more, tau samo sakuz titi mora, pa probati. Tau veseldje pa radost ti ranč ne morem tapovedati, zavolo tauga sem te tam djaukala.«

- *Če bi te tam kaj mogli povedati v mikrofon, ka bi te tisto bilau?*

»Nika drügo bi nej pravla, samo telko, ka bi se zahvalila Zvezi Slovencev na Madžarskem, ka so mislili namé, na staro babo, gda so se odlaučili, sto dobi priznanje »Za Porabje«.

Tetica Ilonka, dja vam s srca čestitam pa dobro zdravje vam želim, pa tau, aj še dugo, dugo lejt leko vaš krüj koštavamo.

Karči Holec

Ne pozabite pogledniti!

Vpogled - magazin Porabja

Bepillantó - A Rába-vidék magazinja

Na ogled je vsakši torek ob

20.00 vöri na Gotthárd TV

Ponovitvi: ob petkaj ob 20. vöri, ob nedelaj v 13.30 vöri

Agenus-dejus

Ednouk je biu daleč v drugoj krajini eden krau. Ednouk, gda je loviu, tak se je zgübo v lesej, ka nikak se nej mogo rejšiti.

- Če bi me štoj vöpelu iz gaušče, bi dao njemi žakeu pejnez!

- Poj vö za menov, jes te vöodpelam! – je velelo njemi nikšo zanimivo bitje. Pa ga je vöodpelalo. – Moraš znati ti, krau, meni nej trbej tvojj pejnez,

niti nika nej, nego daj mi ono, ka je nastalo, dokeč si eti biu v lesej, pa gda si odišo, ešče nej bilou.

Premišlavo je krau, jeli, ka je tou? Ali maček se mi je skoto ali ka? Ide domou, letijo pred njega.

- Brž hodte, višěšnji krau, ar tak fejst lejpa kralička se je rodila, ka na sunce leko gledaš, na njou pa ne moreš!

Ali naj ne zmejšam vküp moje rejči, on mali človek je velo, gda ona bou petnajst lejt stara, po njou pride i go odnesé. Krau je čüu, kakša lejpa či se je njemi porodila, zato nej znao, ali bi se jouko ali radüvo. Tou ma pravi njegva žena:

- Zakoj se ne radüješ?

- Jaj, radüjem se, kaj vi nej, radüjem se! – je odgovoril krau pa je povedo, ka se je njemi zgodilo.

No, odüšo je cajt, gori je zrasla kraličica. Bila je petnajst lejt stara i ednouk pride vrag. Ar oni mali človek je biu vrag!

- Püsti vö tvojo čér, krau! Ar sam prišo po njou!

- Jaj! Jaj! – jafko je krau, jafkala je kralica – Ka 'va včiniła?

Tam je bila či pastéra gousk, gori so jo zravnali v zlati, krasni gvant, ešče so ji dali korouno na glavou, oprli vrata pa jo vö püstili. Vrag je meu talige, v tiste jo je nutri djao, pa kak šajba, ta üšo ž njouv. Gda jo je pelo, kre nikše vodégo mogo pelati, pa tam se je fejst dosta gousk koupalo. Gda so vidle čér pastéra, začnile so gagognivati:

- Gigagaga! Kam ideš ti, či pastéra našoga?

- Iden v pekeu, pela me vrag.

- Nejsi ti kraličica? – pita vrag.

- Nej! Jes sam či pastéra gousk!

Razčéméro se je, vöobrnou talige, pa go je tam njao. Nazaj coj išo k kraljeskoj palači.

- Čüješ, ti, krau! Vö daj tvojo čér, ar vküpvdarim vrata!

- Jaj! Jaj! – sta jafkala krau pa kralica – Ka 'va včiniła?

Tam je bila či kanasa, gori so jo zravnali v zlati, krasni gvant, ešče ji djali korouno na glavou, pa jo vö püstili na vrataj. Ali teda so svinjé gučale:

- Röf, röf, röf! Ka-kan ideš, či pastéra našoga?

- Idem v pekeu, pela me vrag.

- Ti si tó nej kraličica?

- Nej! Jes sam či kanasa!

Pa li nazaj coj k palači.

- Čüj ti, krau! Oprli vrata, pa vö daj kraličico, ovak gori vužgém palačo!

Zbojala sta se krau pa kralica. Z britkimi suzami sta gori zravnala kraličico, vö jo püstila na vrata. Zgrabo jo je

vrag z velkov radostjov, nutri jo djao v talige, pa odpelo v pekeu. Tam je i meo ranč takšoga pojbiča, Jančina. Njega je ranč tak vkradno nindrik. Mogla sta delati: Janči je na dvouri delo, v štali, kraličica pa je pekla, küjala, čistila, slüžila vragej. Preüšo je cajt, Janči i kraličica sta bila vküper, kak varivača (ör). Ednouk ji veli Janči:

- Čüj, kraličica moja! Müva morava pobégniti od toga vraga.

- Vejpa, rejsan, kak bi mogla?

- Jes poznan compranja! Navčo sam se od vraga, velin mekli, plünim jo, i ona de odgovarjala mesto naja.

- Tou dobro boude!

Čakala sta, gda vrag zaspi, teda sta postavila meklou coj k dvéran, Janči jo je plüno:

- Pö, pö! Mekla, guči mesto naja, če pita vrag!

Na, gori je stano vrag:

- Gde si? Kraličica? Prinesi mi sé moj gvant, ka naj se gori zravnám!

- Včasim idem! – je odgovorila mekla.

Čako je malo vrag, pa veli:

- Prineséš moje papuče? Ka se dugo müdiš? Hej?

- Eti sam, včasim idem!

Potejm pa sledkar:

- No čakajta ničěsna! Gde si ti, ničěsna dekla?

- Eti sam! – je velela mekla.

- Gde si, moj inaš! Gori si sedi na lopato, pa jahaj za njima po zraki! Doségni jiva, pa je pripelaj mi nazaj!

Kraličica je tou velela Jančini: - Janči! Tak me srbi lejvo vüjo,

poglédaj nazaj!

Nazaj gléda Janči:

- Jaj, jaj! Kraličica moja! Ide vrazji inaš, včasim naj' doségne! Brž! Jes boudem stari pop, skoučiva kak koza, pa ti boš cirkev!

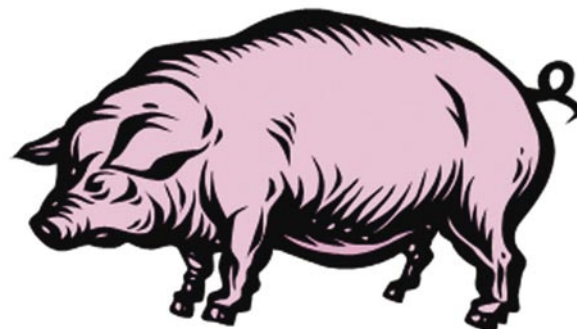
Tak je bilou.

- Čüj ti, stari pop! Nejsi vido tü ojditi nikšoga Jančina pa kraličice?

Pop je fejst tak délo, kak če bi molo:

- Agenus-dejus! Agenus-dejus!

- Čüj ti, stari pop! Meni ne guči agenus! Nego povej mi, če si vido nindrik tüj ojditi nikšo kraličico pa Jančina?

- Agenus-dejus! Agenus-dejus! Vrazji inaš je nazaj vseu na lopato, pa nazaj jaho v pekeu. Teda sta skoučila, kak koza, pa iz cirkve je postala pa kraličica, s popa pa Janči, pa sta šla naprej. V pekli vrag etak pita:

- No, vido si jiva? Doségno si jiva? Nazaj si jiva pripelo?

- Nikoga nejsam vido, samo eno cirkev pa staroga popa! Ali on je tak nouri biu, ka kakoli sam ga pito, tou je pravo, ka agenus-dejus.

- Ajajaj! Vejpa njüva sta bila! Gde si moj drügi inaš? Brž, gori si sedi na goréčo pejglo, pa leti za njima!

Kraličica je pa čütüla:

- Janči! Tak mi gori pravo vüjo, poglédaj nazaj!

Nazaj gléda Janči: no! Ide drügi vrazji inaš na pejgli.

- Jaj, jaj! Zdaj 'š ti, skouči kak koza, veuka njiva pšenice, jes tüdi skoučim kak koza, ino boudem čuvar, čüvo'mo pšenico!

Prišo je vrazji inaš. Doli je

stoupo:

- Čüj ti, čuvar! Nejsi vido tü ojditi kraličice pa Jančina?

- Ša, vrabci! Ša, ša, ša! Ša, goloubi! Ša, ša, ša!

- Nejsam pito tou, ka ša vrabci, ša goloubi! Nego si vido tü ojditi Jančina pa kraličico?

- Ša, vrabci! Ša, ša, ša! Ša, goloubi! Ša, ša, ša!

- Té je tó norlavi! – tou veli vrazji inaš, pa jaha nazaj v pekeu.

- No! Vido si jiva? – pita vrag.

- Nikoga nejsam vido, samo eno veuko njivo pšenice, pa enoga norlavoga čuvara, ki je gono goloube pa vrabce.

- Jaj! Njüva sta bila! Ejeje! Ničěsna! Jes moran ta titi! I üšo je vrag.

- Jaj, Janči moj! – veli kraličica – Tak mi gori šinjek, poglédaj nazaj!

- Jaj, jaj! Kraličica moja! Zdaj ide vrag za nama! Brž: ti 'š zlata raca, jes pa veuki ribnik!

- No, čakajta! – kriči vrag – Jes znam, ka sta vüva! Zgrabim vaja, pa nazaj odpelam, ej njevoga Poncuša!

Teda pa je nutri üšo v vodou, da bi zgrabo zlato raco. Ali je ona plavala bole notra: plavala je, vrag pa je üšo za njouv. Dočas je plavo nutri, ka je v sredino prišo, gder je bila najbole globoka voda pa tam se je vtoupo. Teda sta skoučila kak koza: z ribnika je nazaj postano Janči, z zlate race pa kraličica. Odišla sta v kraljestvo kraličice. Radüvala sta se krau pa kralica: veuko gostüvanje so napravli, pa gnes ešče itak živéjo, če nejso mrli!

**Madžarsko ljudsko pravljico je prevedel
Akoš Dončec**

